

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**
за магістерською програмою професійного спрямування
Фінансовий та страховий менеджмент

на тему: **«УПРАВЛІННЯ ДОХОДНИМИ АКТИВАМИ
ФІНАНСОВОЇ УСТАНОВИ»**

Виконавець:
студентка ЦЗВФН

Левченко Аліна Дмитрівна

/підпис/

Науковий керівник:
к.е.н., доцент

Лапіна Ірина Сергіївна

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Протягом останніх років намітилася тенденція стрімкого зростання активів українських банків, що зумовлює активізацію процесів управління банківськими активами. За умов високої ризиковості ринкового середовища фінансова стійкість банку залежить від забезпечення прибуткової діяльності, вибору раціонального варіанта розміщення ресурсів, можливості оцінювати та контролювати ризики.

Зазначені процеси вимагають розроблення адекватних методів управління банківським портфелем активів з урахуванням не лише їхньої дохідності, а й відповідного рівня ризиковості. У зв'язку з цим актуалізується необхідність створення теоретико-методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення та розроблення комплексного підходу до формування та управління банківським портфелем активів, орієнтованого на врахування як доходів, так і портфельних ризиків.

Значний внесок у розробку питань стратегії управління банківськими активами зробили західні економісти Кристофер Ф., Блюнфілд, В. Лексик, Д. Мак Нотон, Е. Рід, С.П. Роуз, Дж. Сінкі, Дж. Ф. Маршалл.

Дослідженню теорії і практики управління активами комерційних банків сприяють праці вітчизняних вчених економістів О.В. Васюренка, О.В.Дзюблюка, І.С. Гуцала, Б.С. Івасіва, Т.Т. Ковальчука, В.І. Міщенко, А.М.Мороза, Я.І. Чайківського. Серед російських вчених слід назвати праці Е.Ф. Жукова, Н.М. Зеленкова, Л.М. Максимова, О.І. Лаврушина, Г.С. Панової, В.М. Усоскіна та інших.

Переміна економічної ситуації породжує нові проблеми управління активами комерційного банку, що вимагає своєчасної розробки та впровадження нових і удосконалення діючих механізмів здійснення активних операцій банків, які опосередковують процес трансформації банківських ресурсів у виробничі інвестиції української економіки.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних основ організації та управління доходними активами фінансових установ на прикладі комерційних банків та розробка практичних рекомендацій щодо процесу розвитку активних операцій з позиції практичної діяльності комерційних банків..

Завдання дослідження:

- дослідити природу та процес сучасного розвитку доходних активів комерційних банків;
- охарактеризувати основні види активних операцій та проаналізувати склад, структуру й сучасні тенденції формування доходних активів комерційних банків;
- вивчити та оцінити ситуацію виникнення банківських ризиків у процесі здійснення активних операцій і можливість їх мінімізації;
- проаналізувати й оцінити структуру та динаміку портфеля сукупних активів на прикладі ПАТ «УкрСиббанк»;

- дослідити ефективність проведення активних операцій банку, та кредитних операцій зокрема на прикладі ПАТ «УкрСиббанк»;
- виявити резерви підвищення ефективності активних операцій банківських установ України;
- розробити рекомендації та обґрунтувати пропозиції щодо підвищення ефективності управління доходними активами та підвищення їх прибутковості.

Об'єктом дослідження є сукупність економічних відносин, що формуються у процесі управління доходними активами комерційних банків в контексті забезпечення економічної стабільності.

Предметом дослідження виступають теоретичні, правові та практичні аспекти управління доходними активами комерційних банків в умовах ринкового розвитку економіки.

Методи дослідження. У процесі роботи, залежно від поставлених цілей і завдань, використовувалися відповідні методи аналізу: наукове абстрагування, порівняння, систематизації, статистичне зіставлення даних, аналітично-графічна формалізація.

Інформаційна база дослідження. Статистичну і фактологічну основу дослідження складають закони України, постанови та декрети Кабінету Міністрів України, укази Президента України, нормативні документи Національного банку України, фінансова звітність ПАТ «УкрСиббанк» за 2014–2018 рр.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 86 сторінок, включаючи 14 таблиць, 21 рисунок, 5 додатків і список використаної літератури із 41 найменувань.

Публікації. Матеріали дослідження були висвітлені на III Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами» (ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2019 рік.)

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні основи управління доходними активами фінансових установ»** розглянуті теоретичні основи здійснення активних операцій комерційним банком. Розглянуті кредитні операції та їх вплив на доходні активи комерційного банку. Проаналізовані методи управління доходними активами комерційного банку.

У другому розділі **«Оцінка та аналіз доходних активів фінансової установи (на прикладі комерційного банку ПАТ «УкрСиббанк»)»** розглянута загальна характеристика та приділяється велика

увага історії становлення ПАТ «УкрСиббанк», стану на сьогоднішній день, проведена оцінка управління доходними активами та проаналізовано кредитну політику та кредитний портфель ПАТ «УкрСиббанк»..

У третьому розділі «*Основні напрямки удосконалення управління доходними активами ПАТ «УкрСиббанк»*» показано, що ефективно управління активами це необхідна умова фінансової стійкості банківських установ. Також запропоновані заходи щодо перспектив розвитку доходних активів ПАТ «УкрСиббанк»

ВИСНОВКИ

Активні операції складають істотну частину банківських операцій і в діяльності банків мають одне з первинних значень, оскільки є операціями, що формують доходи банків. Структура і якість активів значною мірою визначають ліквідність і платоспроможність банку, а отже, його надійність.

Від якості банківських активів залежать достатність капіталу і рівень кредитних ризиків, що приймаються, а від узгодженості активів і пасивів - обсяги і терміни.

Якість активів банку надає вплив на всі аспекти банківських операцій. Якщо позичальники не платять відсотки за своєю позикою, чистий прибуток банку буде зменшений. У свою чергу, низькі доходи (чистий прибуток) може стати причиною недоліку ліквідності. При нестачі готівки банк повинен збільшувати свої зобов'язання просто для того, щоб сплатити адміністративні витрати і відсотки за своїми наявними позиками. Нестабільний (низький) чистий прибуток також робить неможливим збільшення капіталу банку. Погана якість активів безпосередньо впливає на капітал. Якщо передбачається, що позичальники не сплатять основні суми своїх боргів, активи збільшують свою цінність і капітал зменшується. Дуже велике число непогашених позик є найпоширенішою причиною неплатоспроможності банків.

Згідно із законом «Про банки та банківську діяльність», активи банку - це накопичені протягом діяльності банку ресурси, які в майбутньому приносять економічну вигоду і призводять до припливу грошових коштів в банківську установу.

У всьому світі рівень ефективності управління та аналізу активами розглядається як один з найважливіших чинників підвищення стабільності, надійності, ліквідності та прибутковості діяльності. В умовах жорсткої конкуренції, що супроводжує розвиток ринкової економіки, необхідно постійно удосконалювати системи та форми управління активами, швидко оволодівати нагромадженими в теорії та практиці знаннями, знаходити нові неординарні рішення в динамічній ситуації. Лише такий підхід до управління забезпечує виграш у конкретному середовищі або, принаймні, нормальні умови розвитку організації. Банківська діяльність у сучасному світі - одна з

найбільш конкурентних, тому успіх і життєдіяльність банку істотно визначається рівнем управління.

Ураховуючи особливості функціонування банківської системи України, вітчизняні фахівці розробили власну методику управління та аналізу активів банків, яка відрізняється відносною простотою, обмеженою кількістю показників, що беруться до уваги, і рівнем їх значимості для наших умов.

За цією методикою надійність банків визначається з урахуванням чотирьох головних показників: питомої ваги проблемних кредитів в активах банку; коефіцієнта миттєвої ліквідності; відношення високоліквідних активів до поточних пасивів; відношення відкритої валютної позиції.

Незважаючи на певну відмінність методик, оцінених показників та об'єктів дослідження, всі управлінські системи, які використовуються в банківській системі, призначені для надійності, стійкості та ліквідності банків. Високий рівень конкурентоспроможності досягається лише за наявності конкурентного середовища. Навіть при високій якості активів, відповідній дохідності та ліквідності банк може мати низький конкурентний статус, зумовлений низкою об'єктивних та суб'єктивних причин.

З одного боку, високий рівень надійності значною мірою залежить від ефективної системи ціноутворення, якості та повноти послуг, які, у свою чергу, можна поліпшити лише за відповідного фінансового становища банку. З другого - високий рівень надійності банку може бути результатом зусиль головних акціонерів, а не наслідком попередньої ефективної діяльності. За таких обставин висока надійність банку швидко перетвориться на свою протилежність. Узгоджена характеристика досягнутої і потенційної конкурентоспроможності дає змогу банку чітко усвідомити своє місце на ринку і вжити запобіжних заходів, спрямованих на подолання впливу негативних чинників та ефективне використання резервів і позитивних тенденцій.

Запропоновані характеристики досягнутої та потенційної конкуренції дають змогу визначити ринкове становище банку і сформулювати ефективну стратегію подальшого розвитку на ґрунтовній аналітичній базі.

На даний момент нові підходи до управління та аналізу активів залежать від якості активів. Якість активів визначається їх ліквідністю, обсягом ризикових активів, питомою вагою критичних і неповноцінних активів, обсягом активів, які приносять дохід. Для забезпечення властивості банку кожен день відповідати за своїми зобов'язаннями структура активів банку повинна відповідати якісним вимогам ліквідності. До складу ліквідних активів входять усі кредити, видані кредитною організацією в національній і іноземній валюті.

Таким чином, установлюючи раціональну структуру активів, банк повинен виконувати вимоги до ліквідності, відповідно мати достатній розмір високоліквідних, ліквідних та довгостроково ліквідних коштів по відношенню до зобов'язань з обліком їх строків, сум і типів і виконувати нормативи миттєвої, поточної і довгострокової ліквідності.

Проаналізувавши економічні показники ПАТ «УкрСиббанк» BNP Paribas Group, було дійдено висновку, що у 2014-2018 роках ПАТ «УкрСиббанк» BNP Paribas Group залишається одним із лідерів серед банків. Основні показники його функціонування значно перевищували аналогічні показники в середньому по групі найбільших банків. ПАТ «УкрСиббанк» BNP Paribas Group провадив виважену політику щодо рівномірного зростання капіталу. Процедуру збільшення капіталу УкрСиббанку, анонсовану BNP Paribas SA (Франція) восени 2015 року, було завершено 3 лютого 2016 року. В результаті міжнародна група BNP Paribas SA (Франція) та Європейський банк реконструкції та розвитку (надалі - «ЄБРР») збільшили уставний капітал УкрСиббанку на 3 294 929 тисяч гривень. При цьому розмір долі ЄБРР збільшився з 15% до 40%. Станом на 31 грудня 2018 року міжнародна група BNP Paribas володіла 59,9998% (станом на 31 грудня 2017 року - 59,9998%) акцій УкрСиббанку.

За період дослідження відбувалося зниження частки кредитного портфелю банку в загальних активах. Акценти у кредитній діяльності було зміщено в сторону ефективного супроводження уже існуючої кредитної заборгованості для запобігання виникненню надмірної кількості проблемних кредитів. Скорочення частки кредитного портфелю в загальних активах пояснюється також пошуком альтернативних джерел доходу.

У ПАТ «УкрСиббанк» BNP Paribas Group моніторинг кредитного ризику визначають як комплекс дій банку по отриманню та аналізу інформації по клієнту та кредитній угоді протягом строку дії кредитного договору. Моніторинг дозволяє оперативно реагувати на виникаючі ризики виконання зобов'язань позичальником по кредитній операції та знижує обсяг проблемних кредитів.

Даний підхід не враховує, що моніторинг кредитного ризику пов'язаний не лише з окремим позичальниками, а й кредитним портфелем в цілому, що створює передумови для удосконалення моніторингу кредитного ризику в банку, зокрема з точки зору моніторингу диверсифікації кредитного портфелю.

В кваліфікаційній роботі запропоновані заходи щодо покращення кредитної політики банку, оскільки саме кредити є основною складовою доходних активів банку..

У кредитній політиці ПАТ «УкрСиббанк» слід розширити види кредитів, які надаються населенню, приділити увагу споживчому та іпотечному кредитам як основній формі кредитних взаємовідносин з індивідуальним клієнтом. Ці види кредитів дуже широко використовуються західними банками і дають їм більш як половину доходів від діяльності в цілому.

Ще один вид кредиту, який дуже вигідний для ПАТ «УкрСиббанк», а також для клієнта, – це авальний кредит. Банк, застосовуючи цей кредит, заробляє доходи від кредитування без залучення власних коштів. Для клієнта це вигідно у зв'язку з низькою процентною ставкою за кредитом.

Крім того, позитивним ефектом для розвитку кредитування індивідуального позичальника ПАТ «УкрСиббанк» може бути:

- введення цільових житлово-будівельних вкладів і надання на цій основі першочергового права на одержання інвестиційного кредиту власникам таких вкладів;
- проведення ринкових досліджень із метою виявлення у населення потреб у нових видах кредитування;
- підвищення рівня інформованості приватних клієнтів про нові види банківських послуг;
- максимальне врахування інтересів клієнтів, індивідуальний підхід при кредитуванні.

Кредитну стратегію ПАТ «УкрСиббанк» необхідно розробляти та діяти згідно з нею насамперед тому, що вона дає змогу планувати, регулювати, контролювати, раціонально організувати взаємовідносини між банком і його клієнтами щодо зворотного руху грошових коштів. Опрацьовуючи кредитну стратегію, важливо враховувати не лише "чисто кредитні" показники, а й стан банку загалом.

Таким чином, якісна та ефективна політика банку в управлінні доходними активами дозволяє підтримувати показники своєї діяльності на належному рівні, зміцнювати фінансову стійкість, вчасно реагувати на негативні зміни показників кредитування та обмежувати обсяги кредитування, а також визначати найбільш вигідну для банківської установи тактику діяльності.

АНОТАЦІЯ

Левченко А. Д. «Управління доходними активами фінансової установи»
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «072
Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою
«Фінансовий та страховий менеджмент»
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом є сукупність економічних відносин, що формуються у процесі управління доходними активами комерційних банків в контексті забезпечення економічної стабільності. Предметом виступають теоретичні, правові та практичні аспекти управління доходними активами комерційних банків в умовах ринкового розвитку економіки.

У роботі розглядаються теоретичні основи здійснення активних операцій комерційним банком. проведена оцінка управління доходними активами та проаналізовано кредитну політику та кредитний портфель ПАТ «УкрСиббанк». Досліджені особливості кредитної політики та кредитного портфелю ПАТ «УкрСиббанк».

В третьому розділі запропоновані заходи щодо перспектив розвитку доходних активів ПАТ «УкрСиббанк».

Ключові слова: Фінансова установа, комерційний банк, фінансова діяльність, активи банку, пасиви банку, кредитно-інвестиційний портфель, кредити банку, ресурсна база.

ANNOTATION

Levchenko A.D. «Management of financial institution's income assets»

Thesis for Master degree in specialty **072 Finance, Banking and Insurance**
under the program **«Financial and Insurance Management»**
Odessa National Economics University – Odessa, 2019.

The Master's qualification work consists of three sections. The object is the set of economic relations that are formed in the process of managing the profitable assets of commercial banks in the context of ensuring economic stability. The subject is theoretical, legal and practical aspects of management of profitable assets of commercial banks in the conditions of market development of the economy.

The theoretical bases of active operations of commercial bank are considered in the work. the management of the income assets was evaluated and the credit policy and credit portfolio of PJSC “UkrSibbank” were analyzed. The features of credit policy and credit portfolio of PJSC “UkrSibbank” are investigated.

The third section proposes measures on the prospects of development of the profitable assets of PJSC “UkrSibbank”.

Key words: Financial institution, commercial bank, financial activity, bank assets, bank liabilities, loan portfolio, bank loans, resource base